

Čeština pro děti v zahraničí jako součást pozitivní návratové politiky

Lucie Slavíková – Boucher, předsedkyně ČŠBH, o. s.

Jazyk je bránou ke kultuře a historii, klíčem k pochopení národa a jeho identity, nástrojem k vytvoření identity vlastní. Vzdělání v češtině dětí českého původu, které vyrůstají v zahraničí, je základní podmínkou pro jejich budoucí návrat do České republiky, a to jak reálný - fyzický nebo jen „virtuální“ (v podobě spolupráce v ekonomické, vědecké či kulturní oblasti).

*Práce se žáky ve školách typu ČŠBH dává možnost pěstovat v nich národní cítění a hrdost. Učit se jazyk tak malého státu jako je ČR, není vždy viděno příslušníky majoritní společnosti jako smysluplné: nicméně žáci těchto škol si mohou uvědomit, že i malé země mají světu co nabídnout, že i tam jsou místa, která vyhledávají turisté z velkých zemí, že i tam se rodí světově proslulé osobnosti.*¹

Rodiče dětí, které v současné době v zahraničí vyrůstají, patří v převážné většině do tzv. polistopadové vlny emigrace. Ta se zásadně liší od předcházejících hlavních emigračních období. Dnes mohou lidé cestovat svobodně; zemi vlastně neopouštějí, jen se stěhují na chvíli či delší dobu jinam. Mohou si ponechat své původní občanství, v České republice mohou volit, i když stále zcela zásadně chybí možnost korespondenční či elektronické volby; mohou tam vlastnit majetek. To vše je velmi motivuje ke snaze učit své děti česky, což potvrzuje i vývoj Českých škol bez hranic (a škol spolupracujících) za posledních 10 let, tedy od doby jejich vzniku. Jejich počet kontinuálně roste, stejně jako roste počet žáků, kteří je navštěvují. K 1. září 2013 evidovalo občanské sdružení ČŠBH (organizace, která sdružuje a koordinuje činnost stávajících Českých škol bez hranic, napomáhá vzniku škol nových, iniciuje společné projekty, vyvíjí výukové materiály vhodné pro bilingvní žáky a nabízí vzdělávání pro jejich pedagogy) po celém světě celkem 40 škol, do kterých začalo docházet 1 400 žáků.

V září 2013 vytvořila Česká škola bez hranic v Paříži dotazník, jehož cílem bylo zmapovat motivaci pravidelné docházky dětí do této české víkendové školy. Průzkumu se zúčastnilo 40 rodin. 95 % žáků, jichž se dotazník týkal, mělo české státní občanství. Největší motivací byla snaha o zachování jazyka z kulturních a/nebo rodinných důvodů (90 %). 27 % dotázaných chtělo, aby děti uměly česky v případě změněné, neplánované životní situace, která by si vyžádala návrat zpět do země. 27 % vidělo v dalším zvládnutém jazyce potenciální ekonomický přínos a zvýšení budoucí konkurenceschopnosti dítěte na trhu práce. Oproti předešlému průzkumu, který občanské sdružení ČŠBH zrealizovalo napříč evropskými českými školami v roce 2009, se objevila motivace možnosti pozdějšího studia v České republice, na střední či vysoké škole: celkem 37 % respondentů.

Z výsledků dotazníku vyplývá, že české školy v zahraničí typu ČŠBH svojí nabídkou naplňují očekávání v zahraničí žijících českých rodičů. Bez znalosti jazyka není řada věcí možná a rodiče si to dobře uvědomují. To ale nestačí. Je pravda, že tyto školy mohou vývoj dítěte zásadně ovlivnit - naučí jej výborně česky, vypěstují v něm, prostřednictvím znalosti české historie i současnosti a českého kulturního prostředí, lásku k jeho druhé vlasti - nicméně doba jejich působení je časově omezena. Po ukončení základní školní docházky v 15 letech a tím i docházky do školy typu České školy bez hranic

¹ Volně přejato ze ŠVP ČŠBH, z popisu vyučovacího předmětu „Můj český svět“, strana 40, Mgr. Zuzana Loubet del Bayle

leží před těmito mladými lidmi ještě dlouhé období středoškolských studií. Během nich je třeba je „udržet v systému“, zajímat se o ně tak, aby i oni se i nadále o Českou republiku zblízka zajímali. A to do té míry, aby se například v době dovršení 18 let chtěli stát platnými českými voliči, či měli zájem o studium na některé z českých vysokých škol. Možností, jak tyto téměř mladé dospělé v tomto období pozitivně ovlivňovat, je řada: lze je systematicky připravovat na certifikované zkoušky z češtiny nejvyšší úrovně v rámci evropského referenčního rámce jazyků. Je možné využít vzdělávací systém země, kde žijí, a připravit je například k maturitní zkoušce z češtiny jako cizího jazyka, která bude započtena do celkového výsledku maturity (Francie). Efektivní a pro Českou republiku prestižní možností by bylo zakládání českých gymnaziálních sekcí v zahraničí, kde žáci skládají tzv. mezinárodní maturitní zkoušku (International Baccalaureate = IB) s mezinárodní platností. Jazyk dané sekce a reálie s ním spojené tvoří velkou poměrnou část celkové maturitní známky, což nejenom znamená, že úroveň znalostí v těchto dvou předmětech je vysoká, zároveň je tak vyzdvižen jejich význam a prestiž.

Výchozí a základní podmínkou ke všemu již zmíněnému je ovšem informovanost občana. Jenom věci znalý občan může mít zájem v systému „žít“. Budou-li rodiče hned od narození dítěte vědět o existenci českých škol v zahraničí, o výhodách jejich vzdělání a o možnostech pozdějšího studia v ČR, zvyšuje se pravděpodobnost, že se českému vzdělávání svých dětí budou věnovat. Budou-li téměř mladí dospělí – státní občané České republiky - vědět včas a vše o českém volebním systému, právech a povinnostech českého voliče, zvyšuje se pravděpodobnost, že budou mít o politický vývoj naší země zájem a aktivně se jej zúčastní. Stejně tak je včasná informace o možnosti a systému studia v ČR může přilákat na českou střední či vysokou školu.

K tomu je potřeba úzké spolupráce jednotlivých subjektů státní správy, které mohou do procesu informovanosti v zahraničí žijícího státního občana ČR vstupovat.

Zcela zásadní ale je, aby se mladá česká generace, která v současnosti v zahraničí vyrůstá, cítila v České republice vítána. Zájem českého státu a české společnosti obecně o její existenci, který začíná nekomplikovaným přístupem ke všem důležitým informacím, bude vytvářet pro její budoucí kontakt se zemí příznivé a vstřícné podmínky.

© ČŠBH